

Het coronavirus en contractrecht: wat zijn de mogelijkheden?

20-03-2020 13:20

Door: Linda Relouw

Advocaat bij Köster Advocaten

Het coronavirus raakt inmiddels iedereen. De impact is groot op het dagelijkse leven en de wereldwijde economie. Handelsrelaties staan onder druk: ondernemers kunnen de onderneming niet langer kunnen drijven zoals ze gewend waren, of – zoals – in de horeca, geconfronteerd zijn met gedwongen sluiting. Andere ondernemingen worden geconfronteerd met het feit dat zij hun (leverings)verplichtingen niet meer kunnen nakomen of juist niet meer geleverd krijgen. Deze crisis roept veel vragen op over de juridische gevolgen van de huidige situatie binnen contractuele relaties. Wij beantwoorden de meest belangrijke vragen hieronder.

Wanneer is sprake van overmacht en wat zijn mijn rechten en plichten?

Deze vraag speelt wanneer een contractspartij zijn verplichtingen niet kan nakomen door het virus. Of juist vreest dat deze situatie zich voor gaat doen. De vraag of de contractspartij die zijn verplichtingen niet kan nakomen een beroep kan doen op overmacht, is van groot belang. In geval van overmacht ('force majeure'), is een tekortkoming in de nakoming van de verplichtingen niet toerekenbaar.

Vanuit juridisch oogpunt is de vraag of een tekortkoming aan een contractspartij kan worden 'toegerekend' van groot belang. Overmacht staat aan toerekening in de weg. Indien een contractspartij een geslaagd beroep kan

doen op overmacht, kan hij in beginsel niet worden aangesproken tot nakoming van zijn verplichtingen of vergoeding van schade die is ontstaan omdat hij zijn verplichtingen niet kan nakomen. Het is dus van belang om te weten wanneer sprake is van overmacht. Hiervoor is onder meer bepalend of in de overeenkomst en/of algemene voorwaarden (in aanvulling op de wet en rechtspraak) een contractuele regeling over overmacht is opgenomen en wat de inhoud van die regeling is.. Kort gezegd moet er sprake zijn van een situatie (de overmacht) die gevolgen belet dat verplichtingen kunnen worden nagekomen. Deze situatie moet buiten de risico- en beïnvloedingssfeer van een contractspartij liggen.

Kunnen partijen afspreken wat zij als overmacht beschouwen?

Ja. En dat is ook de reden waarom veel contracten en/of algemene voorwaarden een regeling bevatten met betrekking tot overmacht. Dit geldt zowel vanuit de 'inkoop' kant als vanuit de 'verkoop' kant.

Indien u de partij bent die een leveringsverplichting heeft, is het in uw belang om een uitgebreide omschrijving op te nemen van welke situaties kwalificeren als overmacht. Deze omschrijving geldt naast of juist ter verduidelijking van wat de wet.

Vanuit de 'inkoop' kant bezien – dus uw contractspartij is gehouden tot de levering van diensten of producten of diensten – heeft u er belang bij dat overmacht niet snel wordt aangenomen en dat actie wordt ondernomen in geval van overmacht. In een goede clause is dan ook niet alleen geregeld wat onder overmacht wordt verstaan, maar ook wat de gevolgen zijn en wat de rechten en verplichtingen in geval van (dreigende) overmacht zijn. Zo kan van een partij die geconfronteerd wordt met een situatie van overmacht worden verwacht dat hij op tijd aan de bel trekt en zijn contractspartij op de hoogte stelt.

Verder kan van de contractspartij die met overmacht wordt geconfronteerd worden verwacht dat hij maatregelen treft om de gevolgen van de overmacht te beperken. Zijn er alternatieve mogelijkheden om de verplichtingen na te komen? Bijvoorbeeld door het gebruik van andere basis grondstoffen? Voor (inkoop)contracten met leveranciers kan het dan ook in uw belang zijn om de verplichtingen van uw leverancier in geval van overmacht goed te omschrijven.

Kan ik mijn contract beëindigen in geval van overmacht?

Partijen regelen in een overmachtsclause vaak het recht om de verplichtingen tijdelijk op te schorten. Dat betekent dat die verplichtingen tijdelijk niet hoeven te worden nagekomen. Indien een overmacht situatie lang voortduurt, kunnen partijen in sommige gevallen het contract beter beëindigen. Of het mogelijk is om een contract om deze reden te beëindigen, is in beginsel afhankelijk van de precieze afspraken tussen partijen.

Indien partijen niets hebben geregeld, wordt in principe teruggevallen op de wet waarin de situatie van onvoorziene omstandigheden is geregeld. Van onvoorziene omstandigheden is sprake in geval van: "onvoorziene omstandigheden welke van dien aard zijn dat de wederpartij naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid ongewijzigde instandhouding van de overeenkomst niet mag verwachten".

In geval van onvoorziene omstandigheden, kan een contract (via de rechter) worden gewijzigd of ontbonden. Een rechter dient terughoudend gebruik te maken van deze bevoegdheid. Dit betekent dat partijen er soms verstandig aan doen om eerst met elkaar in samen in onderhandeling te gaan om te bezien of een oplossing kan worden gevonden. Soms vloeit een dergelijke verplichting ook voort uit het contract.

Levert de uitbraak van het coronavirus nu (altijd) overmacht op?

Deze vraag hebben wij afgelopen weken veel gehad en is niet in algemene zin te beantwoorden. Sterker nog, het antwoord hierop kan nu anders zijn dan twee weken geleden. Daar waar in bepaalde situaties eerst nog geen sprake was van overmacht, kan die er nu wel zijn. Gedacht kan worden aan activiteiten die eerst nog wel door konden gaan, maar nu niet meer.

De leverancier die niet aan haar leveringsverplichting richting haar klanten kan voldoen omdat zij haar producten niet meer geleverd krijgt (bijvoorbeeld producten uit Italië) en een alternatief niet voorhanden is, kan zich in beginsel beroepen op overmacht. Aangenomen wordt dat de onmogelijkheid om te voldoen aan verplichtingen als rechtstreeks gevolg van overheidsingrijpen, zoals thans het geval bij het coronavirus, eveneens als overmacht wordt aangemerkt. Daarentegen zijn er ook genoeg contracten denkbaar waarbij de uitbraak van het virus en eventuele maatregelen in dat kader in beginsel minder juridische impact zal hebben, zoals in een huurrelatie.

Kortom: de vraag of sprake is van overmacht ligt onder meer aan de omstandigheden van het geval (zoals welke situatie tot de overmacht heeft geleid), de aard van de verplichtingen en de vraag wat partijen hierover hebben afgesproken.

Linda Relouw